

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бельо Л. Ю.

(старший викладач кафедри загальноправових дисциплін,
Національний університет «Одеська морська академія»,
м. Одеса, Україна)

Анотація. У професійній діяльності виникає потреба високого рівня якостей, що забезпечують успішність й ефективність у стосунках з людьми. Соціальна компетентність надає можливість адекватно адаптуватись в умовах соціальних змін та забезпечує правильну оцінку соціальної ситуації. З аналізу нормативної бази вбачається значимість розвитку соціальної перцепції, суспільного розуміння й оцінки соціальних об'єктів, соціального мислення, соціальної компетентності.

Ключові слова: соціальний інтелект, соціальна компетентність, комунікація, стандарти вищої освіти, загальні та фахові компетентності.

Abstract. In professional activities there is a need for a high level of qualities that ensure success and efficiency in relationships with people. Social competence gives the opportunity to adequately adapt to social change and ensures correct assessment of the social situation. The analysis of normative base shows the importance of the development of social perception, public understanding and evaluation of social objects, social thinking, social competence.

Keywords: social intelligence, social competence, communication, higher education standards, general and professional competences.

Події сьогодення, війна в Україні, масштабно переформатувала всі сфери життя людини, починаючи від побуту, місця перебування, внутрішнього переміщення, виїзд за кордон... перелічити все навіть неможливо, бо змінився маленький світ кожного окремо та Світ глобально, вцілому: в політичному, соціальному, економічному, стратегічному, екологічному... вимірі. Відбувся переворот в свідомості, оголилося зло, виявилася страшна реальність, зруйновані матеріальні, культурні цінності, посягнуто на найсвятіше – життя людини та на знищення всього українського народу. Однак в цьому жахітті зародилися вірні орієнтири: боронити всіма силами свої права і свободи, визначилися чіткі цілі – вижити українцям, не втратити країну, суверенітет та постала єдина задача українців – перемогти в цій війні.

В таких надскладних обставинах тотальній несправедливості, кровожерливості варварів, лютій ненависті ворогів до українців є надважливим зберегти людяність, незламність духу, здатність здолати випробування, надати руку допомоги нужденному, не втратити соціальну адекватність ..., та, насамкінець, виконувати своє професійне призначення. Якщо продовжувати цей перелік, виявляється – все це про соціальний інтелект, що є одним з найважливіших компонентів життєдіяльності, забезпечує психологічну витривалість, дає змогу долати раптові кризи, стреси та ситуації, які загрожують самоповазі. Думка Торндайка Едурда Лі, який нарік поняття "CI" як здатність розуміти інших людей та поводитись з ними мудро й адекватно, є актуальною і сьогодні. Часто вживані поняття: рефлексія, емпатія, емоційна врівноваженість, стресостійкість, мова жестів та рухів, здатність працювати у команді, є складниками соціального інтелекту (CI).

У професійній діяльності вчителів, лікарів, юристів, у відносинах "людина – людина" виникає потреба високого рівня якостей, що забезпечують успішність й ефективність у стосунках з людьми. Висока інтенсивність взаємодії з різними категоріями людей, тобто комунікація, виражена і в нашій викладацькій, науковій діяльності.

Уміння фахівців співвідносити, взаємодіяти, прогнозувати поведінку суб'єктів, знаходити індивідуалізований підхід та сама здатність, заснована на соціально-психологічних знаннях та досвіді у галузі міжособистісної взаємодії є недостатніми для педагогів, викладачів. Бо таким фахівцям треба бути обізнаними не тільки з методологією комунікації, та володіти методами та процесами комунікації, але й бути обізнаними та

оперувати методикою її викладання, бути здатними її передати та формувати соціальні компетентності у здобувачів.

У широкому розумінні соціальний інтелект – це здатність до пізнання соціальної реальності, що визначає успішність спілкування та соціальну адаптацію [1, с. 128]. Соціальна компетентність надає можливість адекватно адаптуватись в умовах соціальних змін та забезпечує правильну оцінку соціальної ситуації.

П.13 ч.1 ст.1 ЗУ «Про вищу освіту» визначено, що компетентність – здатність особи успішно **соціалізуватися**, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [2].

Дескриптором (від лат. «describo» – описувати) Національної рамки кваліфікацій є *комунікація* як взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності [3].

Ч.1 ст. 10 ЗУ «Про вищу освіту» встановлено, стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти.

Відповідно Стандарту вищої освіти України бакалаврського рівня, спеціальності «Право», встановлено перелік загальних та фахових компетентностей. Зосередимось на тих, які спрямовані саме на розвиток соціалізації: здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК4); навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК6); здатність бути критичним і самокритичним (ЗК8); здатність працювати в команді (ЗК9); здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК10); здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11); здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК12); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК13); цінування та повага різноманітності і мультикультурності (ЗК14) [4].

В описі результатів навчання в сфері комунікації є наступні очікувані досягнення: вільне спілкування державною та іноземною мовами, володіння базовими навичками риторики, вміння доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло; пояснення певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту. Отже вагома частка (половина) компетентностей спрямована на формування світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які необхідно здобути у закладі вищої освіти.

З аналізу нормативної бази (законів та підзаконних актів) вбачається значимість розвитку "соціальної перцепції" (лат. «perceptio» — сприйняття), суспільного розуміння й оцінки соціальних об'єктів, соціального мислення, соціальної компетентності.

Не виправданою, однак поширеною тенденцією в закладах вищої освіти є економити на загально-гуманітарному циклі. Вивчення гуманітарних дисциплін у закладі вищої освіти – соціології, культурології, психології, української мови, історії України, політології... – є чинником, що спрямовує на продуктивні процеси самопізнання та саморозвиток, забезпечує ефективну комунікацію, будує соціальне мислення, формує соціальний досвід, стверджує у професійному виборі, спонукає сформулювати оціночні орієнтири, розвиває соціальний інтелект, створює соціальну компетентність.

Фахові, професійні компетентності являються надбудовою-творінням, а підпорою, фундаментом – базові компетентності, яких вісім з п'ятнадцяти, що забезпечують ефективність комунікативно-особистісного потенціалу, розвивають глобальну здібність у вигляді соціального інтелекту як комплексу інтелектуальних, особистісних, комунікативних компонентів, що вкрай необхідні здобувачеві вищої освіти, фахівцю.

Список літератури:

1. Ляховець Л. О. Соціальний інтелект: поняття, функції, структура. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. : Психологічні науки. 2013. Вип. 114. С. 128–133.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Про затвердження національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п> (дата звернення – 11.04.2022)
4. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1379.

НАУКОВО-ОСВІТНІ ТЕОПРАКТИКИ ЛЮДЯНОСТІ

Доннікова І.А.

*(д. філос. н., професор, зав. каф. філософії,
Національний університет «Одеська морська академія», м. Одеса, Україна)*

Кривцова Н.В.

*(к. філос. н., директор «Міжнародної академії психосінергетики та альфології»,
керівник Психологічної служби, провідний фахівець Навчально-виробничого комплексу
інноваційних технологій навчання, інформатизації та безперервної освіти,
Одеській національний медичний університет, м. Одеса, Україна).*

Анотація. Розкривається смисл людяності як специфічного духовно – практичного феномену, що визначає створювальні культурно – ціннісні, філософсько-світоглядні стратегії людського існування, які втілюються в життєвих практиках через створювальні сили людини. Аналізується людяномірний потенціал освіти та науково-освітні теопрактики людяності.

Ключові слова: людяність, культурно-ціннісні створювальні стратегії, людяномірний потенціал освіти, науково-освітні теопрактики.

Abstract. The meaning of humaneness is revealed as a specific spiritual-practical phenomenon, that determines the co-generative cultural-valuable, philosophical-worldview strategies of human existence, which are put into life practices through human co-generative strength. There are analyzed the humaneness-dimensional potential of education and scientific-educational theopractices of humaneness.

Keywords: humaneness, co-generative cultural-valuable strategies, humaneness-dimensional potential of education, scientific-educational theopractices.

Під час війни нібито не на часі вести розмову про людяність і створювальність. Але глибинний смисл створювальності виявляється при вкрай нестійких, кризових умовах, на межі життя і смерті, якою і є війна. Саме в умовах війни в Україні концепт створювальності набув особливої значущості й додаткових значень щодо тих, які були позначені нами раніше [1]. Одне з цих значень – людяність, прояви якої актуалізуються в усіх сферах життя людини і соціуму, не виключаючи науку й освіту.

Війна створює напружений екзистенційний стан: людина опиняється між двома «світами» – «своїм» (який має захищати) і «ворожим» (від якого треба оборонятися). Розділення життєвого світу людини на світи, що протистоять один одному, а також необхідність самовизначення в контексті «своє – вороже», містить у собі й вічне прагнення людини до набуття і збереження цілісності – себе і світу, а отже, можливість змінитися, стати краще. Саме в цій ситуації актуалізується людяність, яка зумовлена цим прагненням, і тому є найповнішим вираженням створювальних сил людини.